

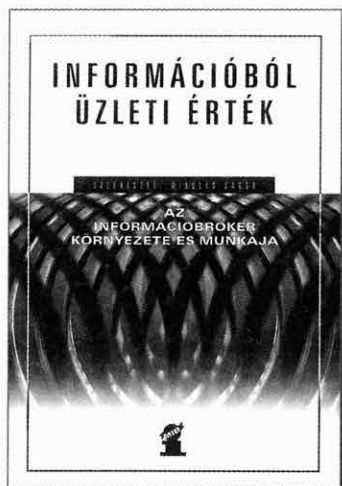

Az információbróker környezete és munkája

– hogyan lesz információból üzleti érték?

A Magyar Információbrókerek Egyesülete (MIBE) berkeiből 2005 óta immáron a második információbróker szakkönyv látta meg a napvilágot. 2005-ben *Kiszl Péter: Üzleti információ, céginformáció és a könyvtárak* címmel adta közre doktori disszertációjának lényegét könyv formájában, most Mikulás Gábor szerkesztésében jelent meg az „Információból üzleti érték” című kötet, amely alcíme szerint az információbróker környezetét és munkáját tárja az érdeklődő elé.

Ismétlésképpen, az információbrókérségről szóló diskurzusba csak frissen beleszórt olvasók számára annyit engedjenek meg, hogy pár mondat erejéig megemlékezzünk a szakmáról, amelyről szó van. Az információbróker független információs szakember, aki megrendelőjének információs csomagot ad el. Nem muszáj persze függetlennek lennie, vannak cégeken belüli információbrókérséggel foglalkozó részlegek (pl. Richter Gedeon Vegyészeti Gyár), vannak olyanok, ahol volt ilyen részleg, de kiszervezték (például a könyvben is szereplő Magyar Telekom esetében az Infodok Kft.), illetve vannak, akik egyszemélyes, vagy családi vállalkozásként üzik ezt a tevékenységet (például a kötet szerkesztőjének vállalkozása, a GM Consulting Bt). A nagyvállalatok információs igényeiket egy külön erre szakosodott részleggel, saját szakkönyvtárral elégítik ki, a kis- és középvállalkozások számára az információbróker jelenthet megoldást.

Információból üzleti érték : az információbróker környezete és munkája / [szerk.] Mikulás Gábor. – Bp. : Magyar Információbrókerek Egyesülete, 2006. – 319 p. ; 21 cm
ISBN 963 06 0190 7

A könyvtárak évszázadok alatt kikristályosodott alapfilozófiájuk, és nyíltan hangoztatott küldetésük szerint mindenki számára egyenlő hozzáférést kínálnak ingyenesen. A naprakészség, a gyorsaság és a testre szabás talán kevésbé hangsúlyos szempontok a könyvtárak világában, így létezik egy olyan fizetőképes réteg, akinek ezen „közjót” kínáló intézmények szolgáltatásai nem elegendők a valós információs igényeikhez képest. A saját információs részleget fenntartó nagyvállalatoknak eszük ágában sincs a bizonyos esetekben konkurenciát jelentő kis és középvállalkozásokat tömni a drágán megszerzett információval. Itt adódik egy piaci rés és egy potenciális megrendelői kör, akinek az információbróker jelenti kaput, amelyen keresztül megnyílik az út a naprakész, releváns és testre szabott információ felé.

Nevezzük ezt a pár mondatban felvázolt elképzelést az információbrókerség elméleti modelljének, amelyet már bizonyosan sokszor hallottunk mi, ezen szakma iránt érdeklődő, vele rokonszenvező, vagy azzal kritikusabb könyvtárosok. A könyvvel szemben a cím alapján elsősorban azt az elvárást támasztja az olvasó, hogy betekintést engedjen ezen jól ismert elméleti modell mögé. Megmutasson valamit a kulisszatitkokból, kapjunk kis ízelítőt a szakma szépségeiből, nehézségeiből. Adjon gyakorlati ismereteket is, hozza közelebb az információbrókereket, a mindennapjaikat, hogy megtudjuk, mit csinál ténylegesen egy ilyen független információs szakember. Kik a megrendelői? Milyen források alapján és mennyiért dolgozik? Hogyan készül és hogyan néz ki egy „testre szabott” információs csomag. Röviden: hogyan lesz az információbróker munkája nyomán az információból üzleti érték?

A könyv ugyan kimerítő választ ad ezekre a kérdésekre, mégis maradhat bennünk némi hiányérzet a becsületesen végigolvasott több mint 300 aszú töménységű oldalt követően. Ezt a hiányt pedig érzésem szerint az információbróker az előző évtized(ek)ben felépített mítoszának lerombolása okozza. A hiány inkább rácsodálkozás a tényekre: valóban ez az információbrókerség, amelyről annyi szó esett mind Magyarországon, mind pedig külföldön a '90-es évek elejétől kezdve?

Mi volt a mítosz tárgya? A könyvtárosok hittek benne, hogy valóban létezik egy szakma, ami nagyon hasonlít az övékhöz, csak rengeteg pénzt lehet vele keresni. Mind a mai napig lehet hallani olyan véleményeket, hogy az információbróker a könyvtáros munkájából él, a könyvtáros által rendszerezett tudást használja fel. Az illúzió tárgya az volt, hogy az információbrókerhez elmennek az emberek az információs igényeikkel, ő ugyanúgy kiszolgálja őket mint tenné azt egy tájékoztató könyvtáros, csupán az az aprócska különbség van, hogy az információt gyorsabban, tömörebben,

jobban a megrendelő igényeihez szabva kell prezentálnia. Hirdetnie kell a saját szolgáltatásait, elébe kell menni a megrendeléseknek, szükséges számára a fokozott PR tevékenység. Az Egyesült Államokban megjelent egy kötet 1994-ben „Opening new doors” (Megnyíló új kapuk) címmel, amely 28 alternatív karrierlehetőséget sorol fel, amelyet lehet végezni könyvtáros diplomával a versenyszférában nagyobb anyagi megbecsülés mellett. Ez tovább táplálta a mítoszt, amely szerint egyre több vállalkozásnak egyre több információra lesz szüksége, felértékelődik a tudás, végül a vállalkozó kedvű könyvtárosok ölébe hullik a nagy lehetőség: adatbázisokban való keresés, témafigyelés, irodalomkutatás, információszolgáltatás, egy szóval könyvtáros munka – sok pénzért.

Az első komoly csapást (legalábbis számomra) az információbróker-mítosz képzeletben felépített várára 2003 januárjában, a lengyelországi Toruńban tartott 11. Nemzetközi BOBCATSSS szimpózium egyik felszólalása hozta. Egy információbrókerségről szóló kiváló svéd előadáson végzős hallgatók összegezték minden eddig hallottnál kimerítőbben a szakmáról publikált ismereteket. Ezt követően felállt egy idősebb – szintén svéd – úr és elmondta, hogy ő és néhány közeli ismerőse dolgozott korábban információbrókerként és kijelentheti, hogy gyakorlatilag nem lehet ebből a tevékenységből megélni. Legalábbis Svédországban nem. Persze tudom, a kivétel erősíti a szabályt, mégis gyanakodni kezd az ember, hogy vajon mennyi lehet igaz az információbrókerség körüli mítoszból. Főleg úgy, hogy a világ egyik legfejlettebb tudás alapú társadalmáról volt szó a felszólaló esetében.

A második nagy csapás az illúziókra ez a kötet. Rádöbbsenti ugyanis a nyájas (könyvtáros) olvasót arra, hogy bár valóban lehet sok pénzt keresni ezzel a tevékenységgel, valóban releváns információt kell testre szabott formában magas áron értékesíteni megrendelők felé és minderre valóban egyre komolyabb igény mutatkozik mégis, ez az egész nagyon nem a könyvtáros

biznisze. Sőt, a korábban felvázolt tendenciák erősödése sem éppen a könyvtárosoknak kedvez. Egyre kifinomultabb, egyre speciálisabb területek szakemberei bocsátják áruba az információkeresésben, -szervezésben, -szolgáltatásban szerzett tapasztalataikat, jártasságukat az adott szakterületen.

A kötetben tárgyalt területek a bevezetőben felsorolt leggyakoribb kulcsszavak alapján: adatbányászat, adatvédelem, árképzés, automatizálás, benchmarking, előrejelzés, gazdaságosság-elemzés, hasonlóságelemzés, hírügynökség, információ-menedzsment, információs többlet-érték, keresés, konzisztencia, közhasznú adat, mesterséges intelligencia, outsourcing, plauzibilitás, szövegbányászat, tartalomszolgáltatás, titkosítás, titokvédelem, tudásmenedzsment. Ez tehát az ismeretek vértete, amellyel az információbróker független szakemberként megállhat a piacon és szolgálja a megrendelőit. Azt hiszem, hogy a néhány meglévő közös pont ellenére lenne mit tanulni egy szegény könyvtárosnak, aki meg szeretné állni a helyét vállalkozóként a versenyszférában. Afelől is erős kétségeim vannak, hogy lehet-e a jelenlegi könyvtároshallgatókat a jövő információbrókereinek tekinteni, ahogy azt Kiszl Péter sugallja tanulmánya címében. (*A jövő információbrókerei: könyvtáros hallgatók felkészítése a vállalkozási tevékenységre*)

A mindennapok nyelvére lefordítva mit csinál az információbróker? Mik azok a konkrét megrendelések, amelyeket teljesítenie kell? Nagyon megörültem, amikor az *Árképzés információbrókereknek* című fejezetben ráakadtam néhány való életből vett példára. Néhány – az Egyesült Államokban 1994-ben megjelent „Information Broker’s Handbook” által – idézett eset szerint egy információbróker vállalta az elektronikus színyomás technológiájának kutatását, bibliográfia összeállítását vagy egy Pitbull-támadás tanújának megkeresését. Józanul végiggondolva képtelenségnek hangzik, hogy az első kutatást, ne az adott terület diplomás szakemberével vé-

geztessze el valaki, a bibliográfia összeállításában hiszem, hogy még mindig mi könyvtárosok vagyunk a legjobbak, míg a pitbulltámadás tanúját az ember jobb, ha a rendőrséggel, vagy – akinek telik rá – magán-detektívvel keresteti.

Aztán további példákat találhatunk kérdésekre és megrendelésekre *Mikulás Gábor* bevezető tanulmányában (*Az információ és tudáspiac új szereplője: az információbróker*). „Egy járdán lévő csatornanyílás miatti lábtörés esetén kitől követelhető kártérítés, és mekkora? Voltak-e hasonló hazai jogesetek?” illetve „Közép-Európa mustárpiaca: a szállítók piaci részesedése országoként, trendek az elmúlt három évben, előrejelzés öt évre.” Míg az első kérdéssel én egy ügyvédi irodában kopogtatnék, a második példában említett kutatást és előrejelzést pedig véleményem szerint legszakszerűbben egy piacutató cég végezhetné el. Mondom én a könyvtáros perspektívájából, távol a biznisz világtól. Egy biztos: jelenleg Magyarországon a könyvtár szakos diploma nem predesztinálja az embert arra, hogy ilyen és hasonló kérdésekre ő adja meg a leggyorsabb és legszakszerűbb választ.

A bizonytalanságot tehát nem sikerült eloszlatni ezen néhány példa segítségével. Sőt, egyre nagyobb képtelenségnek tűnik, hogy egy amolyan „egyeztessük az információs igényét és majd meglátjuk mit tehetünk” attitűddel életképes maradhat egy cég ma Magyarországon. Azt hiszem, hogy az információbrókerség elméleti modellje mögött sokkal inkább az egyes szakmák diplomái állnak, akik a jog, szabványügy, vezetéselmélet, céginformáció stb. területeken valóban releváns, naprakész és testre szabott formában értékesítik az információt tisztességes jövedelem ellenében. Ők viszont azt hiszem többnyire nem információbrókereknek hívják magukat. A kötet legalábbis ezt támasztja alá. Semmiképpen sem szeretném azonban, ha az információbrókerséggel kapcsolatosan fokozatosan kialakuló szkepticizmusom hosszúra nyúlt taglalása elhomályosítaná a könyv valós értékeit. Viszont remélem, hogy ezen néhány gondolattal

sikerült valami új szintet vinni az információbrókerségről szóló – mostanság megrekedt, sőt olykor állóháborúnak tűnő – diskurzus menetébe. Beszéljünk hát a könyvről, amely minden tekintetben egyedülálló. Sőt. Amennyiben léteznek információbrókerek, hiszem, hogy számukra a mindennapi munkában bizonyosan nélkülözhetetlen a tanulmánygyűjtemény.

A kiváló szerzőgárda szinte önmagában garantálja, hogy releváns, naprakész és hiteles tájékoztatást kapjunk az üzleti információszerzés minden területéről. Impozáns már (az 5. oldalon közölt) lista is, hogy mely felsőoktatási intézmények használják a könyvet képzéseikben. E szerint a tanulmánygyűjteményt az ELTE és a Berzsenyi Dániel Főiskola könyvtársképzésén túl (ahol érezhetően nagyobb hangsúlyt fektetnek az informatikus-könyvtáros képzés keretein belül az információbrókerségre és az üzleti információs szolgáltatásra) használják a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem számos szakán, a Nyugat-Magyarországi Egyetemen, a Széchenyi István Egyetemen, a Szent István Egyetem számos képzésében és a Szegedi Tudományegyetem Médiatudományi tanszékén is.

A könyv összesen négy nagy csoportban tárgyalja az információbróker környezetét és munkáját. Először is magáról a szakmáról szól az első nyolc tanulmány. Mikulás Gábor bevezetőjéről már ejtettünk szót, ahhoz hasonlóan szintén elméleti síkon közelít az információbrókerséghez *Z. Karvalics László: Információ- és tudásbrókerek: egy tisztább tipológia felé* c. dolgozata. *Gerhard K. Wagner* Ausztriából szélesebb, európai környezetében láttatja az információbróker szakmát. A szerző hivatkozik egy korábbi felmérésére, amelyben ausztriai információs vállalkozások helyzetét vizsgálta. „Összefoglalva: az információbrókerek jövője nem rózsás” – állítja. Érvelésében néhol viszont látom fentebb vázolt kételyeim egy részét. A külföldi példák sorát folytatandó a horvátországi információs szervezetekről és szolgáltatókról ad áttekintést *Tóth Ti-*

bor információs tanácsadó. Majd annak taglalása következik, hogy vajon a szervezeten belül, vagy azon kívül helyezkedjen el az információbróker, illetve az információs részleg. Ezekről a kérdésekről Mikulás Gábor, illetve *Élő Gábor* és *Szabó József* tanulmányai szólnak. Könyvtárosok számára igazi csemege *Kóródy Judit* tanulmánya, amely a Magyar Telekom szakkönyvtárának kiszervezésének példáján keresztül mutatja be, hogy hogyan lesz egy vállalati könyvtárból önálló cég. Milyen veszélyekkel kell szembenézni, ugyanakkor milyen lehetőségeket rejt magában a könyvtár számára egy ilyen lépés. Végül Kiszl Péter mutatja be az Eötvös Loránd Tudományegyetem informatikus-könyvtáros képzésének keretében folyó információbróker kurzust.

Zömében már korábban különböző formában publikált előadások, tanulmányok kerültek be a kötetbe, így nem volt – és nem is lehetett a cél, hogy átfogó és egységes ismeretanyagot közvetítsen a szöveggyűjtemény. A szövegek szakszerű egymás után rendezésével mégis követhető gondolatmenet bontakozik ki az olvasó számára, így a könyv folyamatosan olvasva is élvezhető, követhető szöveggyűjtemény jellege ellenére is.

„Az információ és tudáspiac megközelítése” című következő témacsoport az információbróker tevékenységet a valós piaci viszonyok kontextusában helyezi el. Itt van szó piackutatásról, marketing tevékenységről, az információbróker és megrendelője kapcsolatáról, tudásmenedzsmentről, árképzésről és a hazai információs piacon adódó lehetőségekről, a hírek és gazdasági elemzések szolgáltatásának újságírói gyakorlatáról.

Könyvtárosoknak ebből a részből akár a gyakorlatban is hasznosítható tanulságokkal szolgál *Szaniszlóné Békássy Éva* rövid beszámolója arról, hogy egy vállalati könyvtári szolgáltatás (Rexetin Gyorskönyvtár) miként járult hozzá egy nagyvállalat termékpromóciójához. A partnerekkel való kapcsolat kérdése talán nem kap kellő hangsúlyt a könyvtári szakirodalomban, pedig

könyvtáros hivatásunk lényege az információs igények felismerése, és a kielégítése a megrendelő minél nagyobb megalégedésére. Bátran ajánlom tehát a könyvtárosok figyelmébe is *Pitlik László: Gondolatok az információbróker és megrendelője kapcsolatáról* című írását. Mikulás Gábor mindezt az információbrókeri gyakorlat nyelvére *Marketing információbrókereknek* c. dolgozatában fordítja le. És vajon mit lát, mit keres, és mit vesz észre az információbrókerben a megrendelő? Erre *Susan Detwiler* amerikai szerző keresi a választ és ad szempontokat az értékeléshez. Az olvasó-könyvtáros viszonyrendszer behelyettesítve a megrendelő-bróker helyére talán tanulságos a megadott szempontok mentén végiggondolni, hogy hogyan láthatnak minket a tájékoztatópult túloldaláról.

Ebben a csoportban akadunk rá a könyv egyetlen angol nyelvű tanulmányára, amelyet érthetetlen módon nem fordított, fordíttatott le a kötet szerkesztője magyarra. Főleg annak fényében érdekes ez, hogy a tanulmány egyik szerzője – legalábbis a neve alapján – magyar. Biztosan sokan vagyunk még ebben az országban, akik könnyebben boldogulunk anyanyelvünkön írott szövegekkel, így az egyébként külső megjelenésében és tartalmában egyaránt professzionális könyvben fájó amatőrismusként hat ez az apróság.

A „szabályozás” a következő témacsoport, amelyben három szöveg kapott helyet, *Mann Judit*, *Horváth Sándor Domonkos* és *Mikulás Gábor* tollából. A jogi környezet alapos ismerete mellett a MIBE fontosnak tartja az etikai, morális kérdések tisztázását is. Talán kevesen tudják, hogy a Magyar Információbrókerek Egyesülete éveken keresztül a Magyar Könyvtárosok Egyesülete előtt, még 2003-ban elfogadta a saját etikai kódexét, ezzel nagyon hamar tisztázta az általuk végzett munka morális alapkérdéseit. Mikulás Gábor ezen kódex pontjait veszi sorba és látja el magyarázatokkal. A szerzői jog hazai szabályozásáról ír tömören, világosan, gyakorlati szempontokat szem előtt tartva Mann Judit. Különös

figyelmet szentel az információbrókerek és természetesen a könyvtárosok számára is mindennapi munkaeszközt jelentő adattárakra, gyűjteményes művekre. A tanulmányt szintén minden hazai könyvtáros haszonnal forgathatja.

A műhelytitkok a negyedik, „*Források és keresési technikák*” részben található. Ebből a kifejezetten gyakorlati részből először három tanulmányra hívnám fel a könyvtáros olvasó figyelmét, mindhárom szigorúan gyakorlati szemmel tekinti át a piacon elérhető fizetős, vagy ingyenes adatbázisokat. Mikulás Gábor *Partnerinformáció és holdudvara – adatbázisok tükrében* című tanulmánya kérdéscsoportonként ismerteti a legfőbb céginformációs, hír-, szakmai és iparjogvédelmi adatbázisokat. Bemutatja, hogy az egyes cégek piaci és pénzügyi adatainak, a munkatársak szellemi portfóliójának hol lehet utánanézni. Ezután a hír- és referenciaszolgáltatókról jön egy kiválóan használható, gyakorlati szempontú áttekintés, amelyet *Rachael Singh* nyomán szintén Mikulás Gábor állított össze. Itt nem kérdéskörönként, hanem adatbázisonként halad a szerző.

Kerekes Pál kormányzati adatbázisokról, elektronikus hivatalok tájékoztatási felületeiről és nemzeti hálózati nagyprojektekéről szóló tanulmánya elsősorban a közkönyvtárakban dolgozó könyvtárosokat látja el nélkülözhetetlen ismeretekkel. Az elektronikus ügyintézés, amely immáron nem lehetőség, hanem követelmény a lakossággal szemben, újra előtérbe állította a könyvtárak és egyéb közösségi információelérési pontok (teleházak, e-Magyarország pontok) szociális funkcióját. Kisebb települések könyvtársai gyakran számolnak be olyan tapasztalatokról, hogy az elektronikus ügyintézéshez még a felhasználók email címét is nekik kell létrehozni. Ezután indulhat meg a könyvtáros és felhasználó szoros együttműködésében az elektronikus adóbevallás vagy az okmányirodai ügyintézés. Ehhez a munkához nagy segítséget jelenthet *Kerekes Pál* tanulmánya, amelyet viszont az említett oldalak gyors fejlődése miatt, a szóban forgó

online tartalmak folyamatos nyomon követésével párhuzamosan célszerű tanulmányozni.

Végül a szövegek, tartalmak, adatok elemzésével foglalkoznak a kötet utolsó dokumentumai, amelyekkel rejtett tartalmak „bányászhatók” elő. Itt kapunk választ arra, hogy a gyakorlatban mit jelent az, hogy adatokból, információból tudást, illetve bölcsességet állít elő az információs szakember. Első olvasatra úgy tűnik, hogy az információbróker ezen a ponton, az ismertett technikákkal képes olyan értéket adni az általa összeszedett adatokhoz, információhoz, amely túlmutathat a könyvtári kör hagyományos szolgáltatásain. A hozzáadott érték a térítéses információszolgáltatásban bír jelentőséggel. Ezeket a technikákat elsősorban így azok a könyvtárak ültethetik át a gyakorlat nyelvére, amelyek térítéses szolgáltatásokat tartanak fenn.

Igyekeztem felhívni a figyelmet a kötet azon tanulmányaira, amelyek a „hagyományos” könyvtári világban, a mindennapi munka során is nagy hasznunkra lehetnek. A kötet legfőbb értéke mégis a mi számunkra az, hogy kicsit kívülről, nem a mi szakmánk nyelvén szól. Mindez pedig nagyobb rálátást biztosíthat az olvasónak az információs piacra, amelyen egyre többen vagyunk és ahol a többiek tevékenységének folyamatos nyomon követése, megértése lehet a siker egyik kulcsa. Nagyon fontosak és egyedülállóak a könyvtáros szakma hagyományos és időtálló értékei, azonban azokat el kell helyeznünk az állandó átalakulásban lévő információs piac kontextusában. Mindezt természetesen nem magunk, hanem az olvasni, informálódni, szórakozni, tanulni vagy éppen csak felüldülni vágyó használóink érdekében. A közvetlen szakmai információkon túl saját helyzetünk megértésében, értékelésében, szakmánk aktuális információs piaci kontextusban való elhelyezésében is segíthetnek a tanulmánygyűjteményben közreadott szövegek, amelyeket így nagy szeretettel ajánlok a hazai könyvtárosok figyelmébe.

Tóth Máté